

2016.gada 27.maijs

Progresa ziņojums par FICIL rekomendāciju ieviešanu darba spēka jomā

Šis ir FICIL Darba spēka jautājumu darba grupas uzskatu īss kopsavilkums par mūsu rekomendāciju izpildi, kas tika sniegtas Latvijas valdībai Augsta līmeņa tikšanās laikā 2015. gadā. Šo rekomendāciju mērķis ir apturēt vai palēnināt negatīvās tendences Latvijas darba tirgū, kam ir ļoti negatīva ietekme uz tās ekonomiku un darba tirgus ilgtspēju.

Rekomendācija

1. Saimnieciskās darbības centralizācija – cilvēku un finanšu resursi, kā arī administratīvā kapacitāte ir jākoncentrē ap ievērojami mazāku saimnieciskās darbības centru skaitu, veicinot kritiskās masas izveidošanos un uzlabojot izaugsmes efektivitāti un ilgtspēju. Rūpniecības politikai jācenšas radīt vienlīdzīgu pamatu visos lielākajos Latvijas reģionos, labojot gan tirgus, gan valdības kļūdu sekas.

Kas ir paveikts / sasniegts

Administratīvās / reģionālās reformas nav uzsāktas vai ir ļoti lēnas, neraugoties uz Vides un reģionālās attīstības ministra publisko nostāju. Tādēļ mēs secinām, ka zināmā mērā šīs idejas tiek pieņemtas un ir izpratne par tām, bet rīcības ir ļoti maz.

Rekomendācija

2. Izglītības reforma un inovāciju veicināšana – valsts ekonomikas un visas sabiedrības ilgtermiņa izaugsmes potenciāls ir cieši saistīts ar izglītības sistēmas kvalitāti (un tai jābūt tādai, kas palīdz mazināt strukturālā bezdarba riskus), kā arī ar to, cik lielā mērā izglītības sistēma ietver sevī un atbalsta inovācijas. Tāpēc mēs aicinām veikt izšķirošu reformu izglītības sistēmā, lai ievērojami paaugstinātu Latvijas profesionālās apmācību un augstākās izglītības, kā arī zinātniskās pētniecības efektivitāti un kvalitāti. Aicinām Latvijas vadītājus meklēt skaidru visas izglītības sistēmas redzējumu. Šādam redzējumam varētu būt nozīmīgs praktisks svars nepieciešamo izmaiņu un uzlabojumu veikšanas gaitā.
Izprotot veicamā uzdevuma milzīgo mērogu, mēs iesakām izveidot darba grupu ar pieredzi pārmaiņu vadībā un izglītības jomā, kura spētu iedzīvināt lielo plānu reālā darbībā. Darba grupā ir jāiekļauj pārstāvji no privātā un valsts sektora, no vietējām un starptautiskām organizācijām, un no izglītības jomas dalībniekiem gan Latvijā, gan citās

valstīs. Izglītības sistēma ir jāoptimizē, samazinot struktūrvienību skaitu un uzlabojot finansēšanas mehānismus tā, lai tiktu veicināta inovācija.

Kaut arī mēs atbalstām un novērtējam Izglītības ministrijas centienus tādos svarīgos jautājumos kā jauns finansēšanas modelis, skolotāju algas līmenis un skolu tīklu konsolidācija, mēs aicinām apsvērt izglītības reformu arī no citiem skatu punktiem, proti, internacionalizācijas, sadarbības un individualizācijas.

Kas ir paveikts / sasniegts

Izglītības ministrija turpina darbu pie tās galvenās prioritātes – skolotāju atalgojuma sistēmas reformas. Reģionālā reforma izglītībā turpinās, un tā ir pozitīva tendence. Tomēr lielākoties fokuss ir bijis uz vidējo izglītību. Darbs pie arodizglītības sistēmas pārveides gan notiek, bet visai lēni. Ir būtiski svarīgi pievērst lielāku uzmanību izglītības kvalitātei – gan saturam, gan skolotājiem. Mēs esam sagatavojuši atsevišķu viedokļa ziņojumu par šo tematu.

Rekomendācija

3. Produktīvas darba dzīves pagarināšana – pensionēšanās vecums ir jāpalielina. Ir jānodrošina efektīva piekļuve kvalitatīvai veselības aprūpei, lai mazinātu darba kavējumu radītās izmaksas un kopumā salīdzinoši slikto veselības stāvokli, jo tikai vesels darbspēks var veicināt ilgtspējīgu ražīguma un dzīves līmeņa uzlabošanu. Būtu jāatbalsta valsts mēroga mūžizglītības iniciatīvas un jāaicina organizācijas vecākus darbiniekus paturēt darbavietās ilgāku laiku. Līdzīgi ir jāizstrādā efektīvi jauniešu nodarbinātības mehānismi. Iespējamie pasākumi ietver īslaicīgus nodokļu atvieglojumus / samazinājumus, pieņemot darbā jauniešus (t.i., pirmajā darbā) un ilgtermiņa bezdarbniekus. Būtu jārada masveida darba vietas, jo bezdarbnieku prasmju līmenis ir diezgan zems.

Kas ir paveikts / sasniegts

Šajā jomā ir vismazākais progress. Tā kā Veselības ministrija lielākoties uzsvaru liek uz medicīnas sistēmas finansējuma modeā izstrādi un nodarbības ar administratīvo jautājumu risināšanu, mūsu veselības aprūpes iniciatīvas nav tikušas izskatītas. Attiecībā uz mūžizglītību mēs redzam lēnu progresu, ko pamatā virza NVO.

Rekomendācija

4. Gudra imigrācijas politika – šāda politika ir jāattīsta, lai piesaistītu investīcijas, kas paredz lielu nodarbināto skaitu; tas, no vienas puses, ievērojami uzlabotu darbspēka piedāvājuma un darba tirgus kvalitāti, un, no otras puses, veicinātu Latvijas sociālās labklājības sistēmas ilgtspēju. Mēs iesakām koncentrēties uz trim galvenajām jomām, kas palīdzētu mazināt darbspēka piedāvājuma un pieprasījuma plaisu īstermiņā un ilgtermiņā:

- a. Gan profesionālās, gan akadēmiskās izglītības sistēmas kvalitātes uzlabošana apvienojumā ar efektīvu finansēšanas modeļa izveidošanu piesaistītu labākus studentus, kas varētu dot būtisku ieguldījumu darba tirgū gan īstermiņā – prakšu un pagaidu darba attiecību periodā, gan ilgtermiņā, dodot uzņēmumiem iespēju aicināt darbā pašus talantīgākos kandidātus.
- b. Juridisko un administratīvos ierobežojumu atvieglošana ļautu piesaistīt kvalificētu darbaspēku no valstīm ārpus ES un EEZ, tādējādi atrisinot vairākas degošas darbaspēka trūkuma problēmas un veicinot izaugsmi un saimnieciskās darbības līdzsvarošanu dažādos tautsaimniecības sektoros (piemēram, ražošanā, kopējos pakalpojumos un ārpalpojamos, IKT, viesmīlībā u.c.).
- c. Re-emigrācijas veicināšana un kvalificētu talantu piesaistīšanas programmas (ieskaitot nodokļu atvieglojumus, stipendijas, pārcelšanās atbalstu, kultūras un sociālās integrācijas un adaptācijas pasākumus, u.c.) nozarēs un darba vietās ar augstāko izaugsmes potenciālu radītu atbilstošu prasmju un kompetenču cilvēkresursu pieejamību ilgtermiņā

Kas ir paveikts / sasniegts

Šī ir ļoti delikāta joma, jo tā tiek uztverta vispārējās patvēruma meklētāju krīzes un pieaugošo terorisma draudu kontekstā. Mēs gribētu mudināt valdību apsvērt mūsu rekomendācijas šajā sakarā un spert nepieciešamos soļus (piemērs – Igaunijas valdība strādā pie noteikumiem, kas atvieglotu ārvalstu (ārpus ES) profesionāļu nodarbinātību ITC un tehnoloģiju iesācējuzņēmumu (start-up) jomā).

Likumdošanas uzlabošanas iniciatīvas

2015. gadā FICIL Darbaspēka jautājumu (juridiskā) darba grupa iesniedza valdībai priekšlikumus par grozījumiem darba likumā, lai padarītu nodarbinātības tiesisko ietvaru Latvijā labvēlīgāku uzņēmējdarbībai, kā arī izgaismotu pašreizējos trūkumus nodarbinātības tiesiskajā sistēmā, ar ko ikdienā saskaras FICIL biedri, kā arī vietējie uzņēmumi. FICIL ir apspriedusi priekšlikumus par grozījumiem Darba likumā ar Nacionālo trīspusējās sadarbības padomi 2015.gada 7.decembrī. FICIL pārstāvji vairākkārt ir tikušies ar Labklājības ministrijas pārstāvjiem saistībā priekšlikumiem par Darba likuma grozījumiem.

Pamatojoties uz plānotajiem Darba likuma grozījumiem par darba ņēmēju nosūtīšanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas Nr. 2014/67/ES par Direktīvas 96/71/EK par darba ņēmēju nosūtīšanu piemērošanu, FICIL iesniedza Labklājības ministrijai savus priekšlikumus par minētajiem grozījumiem. Spriežot pēc grozījumu projekta pašreizējā teksta, Labklājības ministrija ir ņēmusi vērā FICIL priekšlikumus. Tomēr vēl jāskatās, vai likumdevējs apstiprinās FICIL priekšlikumus.